

Р І Ш Е Н Н Я

від 03 вересня 2025 року

№ 242/6

Про результати виїзного засідання Комітету
у м. Кривий Ріг на тему: "Водна криза:
шахтні води, питне водопостачання та
наслідки руйнування Каховської ГЕС"

Відповідно до Плану роботи Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування на період тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, затвердженого рішенням Комітету від 13.01.2025 № 224/4 (із змінами), 09 липня 2025 року проведено виїзне засідання Комітету у м. Кривий Ріг на тему: "Водна криза: шахтні води, питне водопостачання та наслідки руйнування Каховської ГЕС" (у змішаному форматі).

Для участі у засіданні Комітету долучилися народні депутати України Захарченко В.В. та Ключко А.А., представники Спеціалізованої екологічної прокуратури, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства розвитку громад та територій України, Державного агентства водних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, Державної служби геології та надр України, Дніпропетровської обласної військової адміністрації, Криворізької районної військової адміністрації та міської ради, криворізьких підприємств та громадських природоохоронних організацій.

Учасники засідання відвідали балку Свистунова, де ознайомились з діяльністю Державного підприємства "Кривбасшахтозакриття" в частині усунення негативних екологічних наслідків діяльності об'єктів гірничорудних підприємств Криворізького басейну.

Наступною локацією став новозбудований магістральний водогін річки Інгулець - Південне водосховище для забезпечення водою м. Кривий Ріг у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції.

Увага учасників виїзного засідання Комітету зосереджена була і на Карачунівському водосховищі, яке є основним джерелом водопостачання Кривого Рогу. На жаль, терористичні акти, що вчиняються російськими

окупантами в ході повномасштабного вторгнення в Україну не оминули і цей стратегічний об'єкт.

Відповідно до статті 50 Конституції України, кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Статтею 48 Водного кодексу України визначено, що спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Згідно із статтею 1 Водного кодексу України вода зворотна - вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки кругообігу води в його природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води.

Отже, скидання забруднюючих речовин із зворотними водами у водні об'єкти належить до спеціального водокористування, яке згідно зі статтею 49 Водного кодексу України має здійснюватися відповідно до дозволу на спеціальне водокористування з дотриманням встановлених у дозволі нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами (з розрахунком на кожний випуск (скид) окремо).

Питання приведення водокористування гірничорудними підприємствами Кривбасу у відповідність до вимог законодавства неодноразово порушувалось Комітетом. Так, за результатами виїзного засідання Комітету в м. Кривий Ріг 24-25 жовтня 2019 року на тему: "Екологічний стан Кривбасу: проблеми та шляхи їх вирішення", гірничодобувним підприємствам Кривбасу було рекомендовано вирішити питання щодо зменшення мінералізації зворотних вод та управління шахтними водами; дотримуватись регламентів щодо промивання русла і екологічного оздоровлення р. Інгулець, розроблених за принципами: розбавлення для зниження концентрації забруднюючих речовин (грудень-лютий); промивання русла річки (витіснення високомінералізованої призми протягом квітня-травня та доведення показників забруднюючих речовин до нормативних значень у червні); екологічного оздоровлення річки для підтримання показників протягом вегетаційного періоду (вересень-жовтень).

Вимоги щодо здійснення водокористування регулюються Водним Кодексом України, зокрема пунктом 13 статті 44 передбачено, що водокористувачі зобов'язані здійснювати невідкладні роботи, пов'язані з ліквідацією наслідків аварій, які можуть спричинити погіршення якості води, та надавати необхідні технічні засоби для ліквідації аварій на об'єктах інших водокористувачів у порядку, встановленому законодавством.

Разом з тим, розпорядження Уряду щодо скидання шахтних вод не виконується в частині виконання заходів із забезпечення екологічного оздоровлення р. Інгулець за рахунок коштів гірничорудних підприємств.

Діяльність гірничорудних підприємств створює загрозу невиконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна має зобов'язання щодо досягнення "доброго" стану вод відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви ЄС 2000/60/ЄС. Цією ж Директивою передбачено принцип "забруднювач платить".

За інформацією Державного агентства водних ресурсів України, на сьогодні управління шахтними водами відбувається шляхом накопичення їх надлишків і щорічного скиду в річку Інгулець. Зворотні води, внаслідок діяльності гірничорудних підприємств, надходять у ставок-накопичувач у балці Свистунова, який є об'єктом незавершеного будівництва та не введений в експлуатацію. На підставі укладених договорів між гірничорудними підприємствами та ДП "Кривбасшахтозакриття", останнє здійснює прийом шахтних вод та їх накопичення у ставку-накопичувачі.

Попри неодноразові звернення до ДП "Кривбасшахтозакриття" та гірничорудних підприємств, які здійснюють скиди надлишків зворотних вод у ставок-накопичувач у балці Свистунова, щодо необхідності отримання дозволу на спеціальне водокористування та розробки альтернативної схеми скидання надлишків зворотних вод, дозвіл на спеціальне водокористування (в частині скиду) ними не отримано, а отже, збори за спеціальне водокористування (рентна плата за спеціальне водокористування, екологічний податок) до державного та місцевих бюджетів не сплачуються.

Щорічно на підставі рішення Уряду відбувається скид зворотних вод із ставка-накопичувача у р. Інгулець з одночасним скидом води із Карачунівського водосховища для розбавлення високомінералізованих шахтних вод.

На сьогодні, у зв'язку з втратою Каховського водосховища, вода якого використовувалася для забезпечення питних потреб населених пунктів Дніпропетровської області, у тому числі м. Кривий Ріг, джерелом питного водопостачання є р. Інгулець, вода якої має високу мінералізацію внаслідок впливу діяльності гірничорудних підприємств Кривбасу. Також р. Інгулець є джерелом водозабезпечення м. Миколаїв, внаслідок пошкодження водогону Дніпро-Миколаїв.

Основною причиною погіршення якості води р. Інгулець є діяльність гірничорудних підприємств Кривбасу: підприємства не забезпечують зниження рівня мінералізації шахтних вод перед скиданням у водні об'єкти, як це вимагається статтею 72 Водного кодексу України. Питання щодо зменшення мінералізації зворотних вод та управління шахтними водами гірничорудними підприємствами не вирішено.

За інформацією Державної екологічної інспекції України, до Дніпропетровського окружного адміністративного суду Державною екологічною інспекцією Придніпровського округу подано адміністративний

позов від 11.03.2025 № 3-1816-17 про зупинення діяльності, пов'язаної з акумуляцією надлишків зворотних вод у ставку-накопичувачі балки Свистунова та їх скиданням у р. Інгулець, без висновку з оцінки впливу на довкілля. 21 травня 2025 року Дніпропетровський окружний адміністративний суд, розглянувши за правилами спрощеного позовного провадження адміністративну справу № 160/7495/25 за позовною заявою Державної екологічної інспекції Придніпровського округу до ДП "Кривбасшахтозакриття" про застосування заходів реагування у вигляді повного зупинення надання послуг, під час яких здійснюється акумуляція надлишків зворотних вод у ставку-накопичувачі балки Свистунова та їх скидання у р. Інгулець за відсутності Висновку з оцінки впливу на довкілля. Дніпропетровський окружний адміністративний суд вирішив відмовити у задоволенні позовної заяви Державної екологічної інспекції Придніпровського округу. 12 червня 2025 року подано апеляційну скаргу на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду до Третього апеляційного адміністративного суду.

За фактом наднормативного скиду ДП "Кривбасшахтозакриття" забруднюючих речовин із надлишками зворотних вод із ставка-накопичувача балки Свистунова в р. Інгулець без дозволу на спеціальне водокористування розраховано та пред'явлено збитки на загальну суму більше 532 млн грн та подано заяву про вчинення кримінального правопорушення від 11.02.2025 № 5/28-КП у порядку статті 214 Кримінально процесуального кодексу України (вже відкрито кримінальне провадження, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого статтею 236 Кримінального кодексу України).

Під час розгляду питання народні депутати України – члени Комітету також зазначили, що актуальним залишається для розгляду і вирішення питання наслідків руйнувань та злочинів проти довкілля України, спричинених бойовими діями внаслідок збройної російської агресії.

Відмічалось, що порушені на засіданні питання є проблемою національного рівня і для її рішення потрібно об'єднати зусилля парламенту, уряду, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та міжнародних партнерів для того, щоб не допустити екологічної катастрофи, пов'язаної із стічними шахтними водами та гарантувати людям якість питної води як зараз, так і в майбутньому.

Учасники засідання – представники центральних та місцевих органів виконавчої влади прозвітували щодо заходів, які вже виконано для забезпечення населення якісною питною водою, для вирішення питання стічних шахтних вод, а також висловили в межах компетенції пропозиції щодо рішень для безпечного використання шахтних вод та екологічної реабілітації.

Враховуючи пропозиції народних депутатів України – членів Комітету, пропозиції, що надійшли від центральних та місцевих органів виконавчої влади, та за результатами обговорення питання, Комітет **в и р і ш и в**:

1. Інформацію взяти до відома.

2. Рекомендувати:

2.1. Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України:

- вирішити питання відновлення фінансування проведення робіт з моніторингу підземних вод, зокрема і в Дніпропетровській області (Криворізький район, м. Кривий Ріг), в рамках виконання заходів Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року, затвердженої Законом України від 21.04.2011 № 3268-VI (із змінами, внесеними законами від 17.05.2012 № 4731-VI та від 18.12.2024 № 4154-IX) ;

- вирішити питання відновлення фінансування проведення робіт з моніторингу небезпечних екзогенних геологічних процесів, зокрема і в Дніпропетровській області (Криворізький район, м. Кривий Ріг), в рамках виконання заходів Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року, затвердженої Законом України від 21.04.2011 № 3268-VI (із змінами, внесеними законами від 17.05.2012 № 4731-VI та від 18.12.2024 № 4154-IX);

- активізувати роботу Міжвідомчої робочої групи із запобігання забрудненню р. Інгулець та напрацювати нову концепцію її роботи з вирішення проблеми шахтних вод Кривбасу, зокрема щодо зменшення мінералізації зворотних вод та управління шахтними водами гірничорудними підприємствами відповідно до вимог статті 72 Водного кодексу України.

2.2. Державному агентству водних ресурсів України:

- забезпечити реалізацію проведення робіт з реконструкції меліоративних систем з метою їх переобладнання для цілей водозабезпечення відповідних територіальних громад, які постраждали внаслідок руйнації Каховської ГЕС.

2.3. Державному агентству відновлення та розвитку інфраструктури України:

- завершити встановлення автоматизованих гідрологічних постів на р. Інгулець у рамках реалізації об'єкта «Нове будівництво магістрального водогону р. Інгулець – Південне водосховище для забезпечення водою м. Кривий Ріг у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Дніпропетровська область» для моніторингу водних ресурсів р. Інгулець, що використовуються для водопостачання (кількість та якість).

2.4. Державній екологічній інспекції України:

- вжити заходів щодо відновлення проведення планових перевірок об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення, зокрема підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, а також суб'єктів господарювання, які можуть здійснювати вплив на водні об'єкти Кривбасу.

2.5. Виконавцям заходів Державної цільової програми комплексного водозабезпечення територій, які зазнали впливу воєнних дій, на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.2024 № 884-р,:

- передбачити фінансування з державного бюджету для виконання завдання із перекидання води каналом Дніпро-Інгулець, для водозабезпечення міст Миколаїв та Кривий Ріг;

- забезпечити реалізацію таких заходів:

реконструкція греблі та водоскидної споруди Карачунівського водосховища у 2024-2025 роках (головний розпорядник бюджетних коштів - Дніпропетровська обласна держадміністрація (військова адміністрація); джерела фінансування - інші джерела);

реконструкція комплексу споруд щодо поводження з шахтними водами ставка-накопичувача в балці Свистунова у 2025-2026 роках (головний розпорядник бюджетних коштів - Фонд державного майна України; джерела фінансування - інші джерела);

розчищення русла річки Інгулець для захисту від підтоплення населених пунктів с. Звенигородка, с. Ізмайлівка та с. Новий Стародуб Олександрійського району Кіровоградської області, при пропуску витрат води 20 куб. м/с у 2024-2026 роках (головний розпорядник бюджетних коштів – Держводагентство; джерела фінансування - державний бюджет).

2.6. Фонду державного майна України:

- розробити проект нового Плану управління шахтними водами Кривбасу з урахуванням поточної ситуації та впливу військової агресії РФ;

- розпочати процедуру погодження аварійного скиду шахтних вод зі ставка-накопичувача у балці Свистунова з орієнтовним початком не пізніше жовтня 2025 року (із залученням Державного водного агентства України, Державної екологічної інспекції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій).

2.7. Фонду державного майна України, Міністерству економіки, довілля та сільського господарства України, Державній екологічній інспекції України, Державному агентству водних ресурсів України, ДП "Кривбасшахтозакриття" та гірничорудним підприємствам:

- вирішити питання приведення діяльності до вимог чинного законодавства щодо спеціального водокористування, дотримання процедури оцінки впливу на довкілля, у тому числі з урахуванням євроінтеграційних зобов'язань у частині досягнення "доброго" стану вод та впровадження принципу "забруднювач платить".

3. Рішення Комітету направити до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, Фонду державного майна України, Державного агентства водних ресурсів України, Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України, Державної екологічної інспекції України, до Дніпропетровської обласної військової адміністрації та Криворізької міської ради.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Бондаренко Олег Володимирович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000450C310027B1D200
Дійсний до: 18.03.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-15/01-2025/204551 від 04.09.2025

1991714